

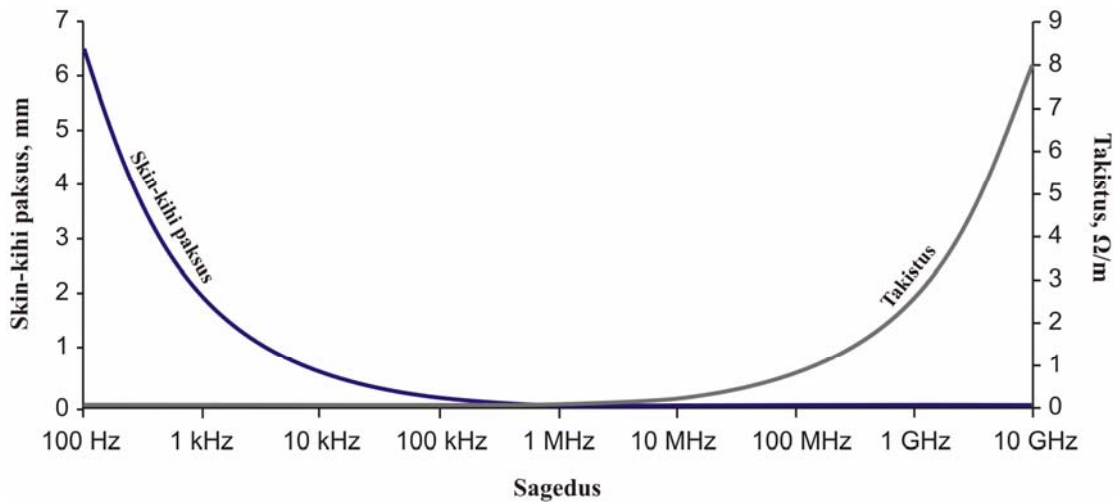
Antenni kiirguse efektiivsus

Mida kõrgem on sagedus, seda vähem sügavale vool elektrijuhi tungib ning kõrgetel sagedustel liigub vool vaid elektrijuhi pinnakihis. Seda nähtust nimetatakse skin-efektiks (*skin effect*). Saab näitada, et kihi paksus δ , milles vool liigub, avaldub

$$\delta = \sqrt{\frac{1}{\pi \cdot f \cdot \mu_0 \cdot \sigma}} \text{ [m]},$$

kus f on sagedus [Hz],
 σ on materjali erijuhtivus [S/m]
 $\mu_0 = 4\pi \cdot 10^{-7} \text{ A/m}$.

Järgmisel graafikul on näha vasktraadi skin-kihi paksus sõltuvalt sagedusest. Vase erijuhtivus on $5,7 \cdot 10^7 \text{ S/m}$.

Joonis 1 – vase skin-kihi sõltuvus sagedusest, 1-mm diameetriga vasktraadi skin-kihi takistus

Kuna vool ei saa kõrgematel sagedustel liikuda enam kogu elektrijuhi, vaid ainult pinnakihis, suureneb ka voolule mõju avaldav takistus. Skin-kihi takistus avaldub:

$$R_L = \frac{1}{\sigma} \cdot \frac{l}{S} \text{ [\Omega]},$$

kus l on elektrijuhi (traadi) pikkus [m],
 S on skin-kihi ristlõike pindala [m²].

Skin-kihi pindala on traadi korral skin-kihi paksuse ja traadi ristlõike ümbermõõdu $2\pi b$ korrutis, kus b on ristlõike raadius [m]. Järelikult skin-kihi takistus avaldub:

$$R_L = \frac{1}{\sigma} \cdot \frac{l}{S} = \frac{l}{\sigma \cdot 2\pi \cdot b \cdot \delta} = \frac{l}{\sigma \cdot 2\pi \cdot b \cdot \sqrt{\frac{1}{\pi \cdot f \cdot \mu_0 \cdot \sigma}}} = \frac{l}{2b} \sqrt{\frac{f \cdot \mu_0}{\pi \cdot \sigma}}$$

1-mm diameetriga vasktraadi takistus on kujutatud graafikul 1.

Skin-efekti tuleb arvestada ka antennide juures. Kogu antennile antavast energias kiiratakse välja vaid üks osa. Teine osa muutub antennis põhiliselt skin-efekti tõttu soojuseks, mis on ebasoovitav. Väljakiiratava ja kogu energia suhet iseloomustab **antenni kiirguse efektiivsus**, mis avaldub:

$$e = \frac{R_r}{R_L + R_r} \cdot 100\%,$$

kus R_r on kiirgustakistus,
 R_L on skin-efekti takistus.

Selgitame antenni efektiivsust järgmise näitega.

Leida 6 cm pikkuse dipooli ja sellele vastava raamantenni kasutegur sagedustel 1, 10 ja 100 MHz. Mõlemad on tehtud vasktraadist, mille ristlõike raadius on $b=2,5$ mm ning erijuhtivus $\sigma=5,8 \cdot 10^7$ S/m.

Dipoolile vastava raamantenni raadius on vastavalt teoreetilistele alustele

$$a = \sqrt{\frac{l\lambda}{2\pi^2}},$$

kus a on raamantenni raadius [m],
 l on dipooli pikkus [m],
 λ on lainepikkus [m].

Dipooli kiirgustakistus avaldub:

$$R_{r\_dipool} = 80\pi^2 \left(\frac{l}{\lambda}\right)^2$$

ja raamantenni kiirgustakistus:

$$R_{r\_raamantenn} = \eta \frac{2\pi}{3} \left(\frac{kS}{\lambda}\right)^2 = 120\pi \frac{2\pi}{3} \left(\frac{\frac{2\pi}{\lambda} \cdot (\pi \cdot a^2)}{\lambda}\right)^2 = \frac{320\pi^6 a^4}{\lambda^4},$$

kus a on raamantenni raadius [m].

Kaotakistus skin-efekti tõttu avaldub dipooli korral:

$$R_{L\_dipool} = \frac{l}{2b} \sqrt{\frac{f \cdot \mu_0}{\pi \cdot \sigma}},$$

kus l on dipooli (traadi) pikkus [m],
 b on traadi ristlõike raadius [m],
 f on sagedus [Hz],
 σ on materjali erijuhtivus [S/m]
 $\mu_0 = 4\pi \cdot 10^{-7}$ A/m.

Kaotakistus raamantenni korral:

$$R_{L\_raamantenn} = \frac{2\pi \cdot a}{2b} \sqrt{\frac{f \cdot \mu_0}{\pi \cdot \sigma}} = \frac{a}{b} \sqrt{\frac{\pi \cdot f \cdot \mu_0}{\sigma}},$$

kus a on raamantenni (traadi) raadius [m],
 b on traadi ristlõike raadius [m],
 f on sagedus [Hz],
 σ on materjali erijuhtivus [S/m]
 $\mu_0 = 4\pi \cdot 10^{-7}$ A/m.

Kasutades eelpool toodud valemeid, on arvutatud antennide efektiivsused kolme sageduse – 1, 10 ja 100 MHz – jaoks, ning tulemused on kantud tabelitesse:

Dipoolantenn

f (MHz)	l	R_r	R_L	e
1	6,0 cm	31,6 $\mu\Omega$	996 $\mu\Omega$	3,08 %
10	6,0 cm	3,16 m Ω	3,15 m Ω	50,09 %
100	6,0 cm	0,316 Ω	9,97 m Ω	96,95 %

Raamantenn

f (MHz)	l	R_r	R_L	e
1	95,5 cm	31,6 $\mu\Omega$	99,62 m Ω	0,032 %
10	30,2 cm	3,16 m Ω	99,62 m Ω	3,08 %
100	9,55 cm	0,316 Ω	99,62 m Ω	76,05 %